

ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2012

Επιμέλεια:
Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης

Δευτέρα, 21 Μαΐου 2012
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΚΦΡΑΣΗ – ΕΚΘΕΣΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Πανανθρώπινο μήνυμα τέχνης

Κάθε πολιτισμός έχει τα όρια και το στίγμα του στον ιστορικό χώρο και χρόνο. Μέσα ωστόσο στην ιστορία του κόσμου, το αρχαιοελληνικό αισθητικό **επίτευγμα** σημαδεύει την καταγωγή μιας τέχνης με πανανθρώπινο μήνυμα και με διαστάσεις παγκόσμιες, θα έλεγα σχεδόν εξωχρονικές. Πρώτη έκφραση της αποστασιοποίησης του ανθρώπου από την αναγκαιότητα της φύσης, χάρη στη μεταμόρφωση της ύλης σε πνεύμα, το ελληνικό πλαστικό κατόρθωμα δηλώνει την επίμονη και **έλλογη** προσπάθεια του καλλιτέχνη να **δαμάσει** το πάθος και τη μοίρα με τα έργα του νου και της καρδιάς, αυτά που φέρνουν τον άνθρωπο όλο και πιο **κοντά** στο Θεό, αυτά που τον οδηγούν δίπλα στο συνάνθρωπο.

Αποκρυστάλλωμα μιας ορθής και όρθιας σκέψης, το αρχαίο άγαλμα (μεμονωμένο ή ως αναπόσπαστο μέρος αρχιτεκτονικού συμπλέγματος) καθαγιάζει και αγλαΐζει¹ τους χώρους της πόλης. Σήμα ανάτασης ψυχικής και ορόσημο πανάρχαιας μνήμης, θυμίζει στους πολίτες την αμέριστη ευθύνη τους για τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας και ορθώνεται εγγυητής της ιστορικής αλληλεγγύης του συνόλου. Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας, έτσι όπως την ονειρευόταν η νεογέννητη δημοκρατία και έτσι όπως την ορίζει η πλατιά ειρηνευτική κίνηση του θεϊκού βραχίονα στο αέτωμα του ολυμπιακού ναού. Κίνηση που αναδεικνύει τον Απόλλωνα ρυθμιστή στη διαμάχη του ανθρώπου με το ζώο, με το μυθικό Κένταυρο, στην Ολυμπία, και οργανωτή της ζωής μέσα στο φως του λόγου. Το πέρασμα από το μύθο στο λόγο έγινε, χάρη στην τέχνη, **άγαλμα, θέαμα και θεωρία**. [...]

Το πέρασμα από το ζώο, την άγρια φύση και τους αγρούς, στο δομημένο άστυ και στην οργανωμένη πόλη, ας πούμε τη θεϊκή **μετάβαση** από την κυνηγέτιδα Αρτεμι στην πολιάδα Αθηνά, δηλώνει με κάθε της μορφή και σε κάθε της βήμα η αρχαία ελληνική τέχνη, πρώτη αυτή εγρήγορση του ανθρώπου στον κόσμο του ελεύθερου πνεύματος. Αυτό ίσως είναι το **συνοπτικό** μέγιστο μάθημα του αρχαιοελληνικού βιώματος, των ανθρώπων που πρώτοι σμίλευσαν στο ξύλο, στην πέτρα και στο μάρμαρο, τη μορφή της εσωτερικής ενατένισης, συνδυασμένη με την ιδεατή **πληρότητα** της **φυσικής** ομορφιάς. Μαρτυρεί για τα λεγόμενά μου το αιγιματώδες χαμόγελο του αρχαϊκού κούρου και η ανείπωτη έκπληξη στο βλέμμα της κόρης μέσα στην πολύπτυχη φορεσιά της.

Ιδού η απαρχή της προσπάθειας για γνώση και για αυτογνωσία, ιδού το πρώτο ερωτηματικό, το για πάντα αναπάντητο, ιδού η αυγή του μυστηρίου που οδήγησε τον άνθρωπο να γίνει πλάστης αθάνατου έργου, δημιουργός δηλαδή θεών. Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο. Το συντροφικό συναπάντημα του ανθρώπου με τους θεούς διδάσκει η αρχαία αισθητική, στην προσπάθειά της να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή την πάντα μετέωρη και πάντα τεταμένη προς μια ιδεατή πληρότητα, προς ένα αέναο γίγνεσθαι. Να γιατί η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή: είναι η τέχνη πυξίδα και σταθερός προσανατολισμός, αυτή που δεν γνώρισε αμηχανίες και αγνοεί τα αδιέξοδα, γι' αυτό και εμπνέει κάθε αναγέννηση, γι' αυτό και μένει η βάση κάθε πνευματικής παλιννόστησης προς το **ουσιώδες**, δηλαδή τη δημιουργία ελευθερίας.

Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ
Πολιτισμός και Ελληνισμός
Προσεγγίσεις, Αθήνα 2007
(Διασκευή)

¹ αγλαΐζω=λαμπρύνω

ΘΕΜΑ Α1.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

ΛΥΣΗ

Το κείμενο αναλύει τη σπουδαιότητα και τη διαχρονικότητα της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Αρχικά, η συγγραφέας θεωρεί ότι κάθε πολιτισμός αφήνει το στίγμα του στο χωροχρόνο. Ειδικότερα ο αρχαιοελληνικός έχει πανανθρώπινο μήνυμα λόγω της πρωτοποριακής προσπάθειας του καλλιτέχνη να δαμάσει το ένστικτο και τις ανθρώπινες αδυναμίες προσεγγίζοντας το θείο (τέλειο) και το συνάνθρωπο. Το αρχαίο άγαλμα αποτελεί σύμβολο ομορφιάς της πόλης, «σήμα» ανάτασης ψυχικής, μνήμης και υπενθύμισης της κοινωνικής ευθύνης. Δηλαδή αποτελεί το πέρασμα από το μύθο στο λόγο, καθώς ο τεχνίτης μορφοποιεί την πλαστική ομορφιά και τις αρχές μιας ευνομούμενης δημοκρατίας. Γι' αυτό η αρχαία ελληνική τέχνη σηματοδοτεί την μετάβαση από τη φύση στην πόλη, πρώτη εκδήλωση της εσωτερικής ενδοσκόπησης με την ιδεατή εξωτερική φυσική ομορφιά. Έτσι η δημιουργία του αθάνατου / τέλειου έργου, συνεχώς εξελισσόμενου στη μορφή και στο περιεχόμενο, κρύβει την προσπάθεια αυτογνωσίας. Επομένως συμπεραίνει ότι η αρχαία τέχνη είναι πάντα επίκαιρη και συνιστά αφορμή επιστροφής στην ουσία, δηλαδή στην ελευθερία.

ΘΕΜΑ Β

B1. Η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μία παράγραφο (70-90 λέξεις).

Μονάδες 10

ΛΥΣΗ

Θ.Π. Η αρχαιοελληνική τέχνη, παρά το πέρασμα χιλιάδων χρόνων από την εποχή της ακμής της, έχει αφήσει ανεξίτηλη την επίδρασή της στον ελληνικό αλλά και παγκόσμιο πολιτισμό. Ειδικότερα, ο δημιουργός της αρχαιότητας αποδίδει πανανθρώπινες και καθολικές αξίες, που ακόμα και σήμερα ισχύουν. Τα μηνύματα που εκπορεύονται από αυτήν, τα αισθητικά πρότυπα που διαμόρφωσε η ανάδειξη της αρμονίας και του μέτρου ως θεμελιακών συστατικών του καλλιτεχνικού έργου, θεωρούνται ανυπέρβλητης αξίας και διαρκείς πηγές έμπνευσης για τους νεότερους καλλιτέχνες. Σ' έναν κόσμο, μάλιστα, σαν το σημερινό, όπου οι δυσχερείς κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες διαβρώνουν την ηθική και πνευματική υπόσταση των ανθρώπων, οι αξίες της αρχαίας τέχνης μπορούν να δώσουν διέξοδο στις αγωνίες και να αποτελέσουν εφελτήριο για την προσπάθεια πνευματικής ανασυγκρότησης.

B2. α) Να βρείτε τους δύο τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με μία αναφορά για κάθε τρόπο (μονάδες 6).

ΛΥΣΗ

α) Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου διακρίνεται ως τρόπος πειθούς η **επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη**, καθώς υπάρχουν ως μέσα πειθούς:

- ποιητική / συνυποδηλωτική / μεταφορική χρήση του λόγου: «δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο, οδήγησε τον άνθρωπο να γίνει πλάστης αθάνατου έργου»
- συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις / φράσεις: «αθάνατου έργου, τέλεια μορφή, τεταμένη προς μια ιδεατή πληρότητα»

Επιπρόσθετα, εντοπίζεται και η **επίκληση στη λογική** του δέκτη, καθώς υπάρχει ως μέσο πειθούς επιχείρημα με την εξής δομή:

Βασική θέση του επιχειρήματος: «Να γιατί η αρχαία... ζωντανή»

Προκείμενη (1): «Είναι η τέχνη πυξίδα...προσανατολισμός»

Προκείμενη (2): «αυτή που δεν γνώρισε αμηχανίες...αδιέξοδα»

Προκείμενη (3): «γί'αυτό και εμπνέει...αναγέννηση»

Προκείμενη (4): «γί'αυτό και...ελευθερίας»

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις ή φράσεις με μεταφορική σημασία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΛΥΣΗ

β) Λέξεις και φράσεις με μεταφορική σημασία που χρησιμοποιούνται στο κείμενο:

- το αρχαιοελληνικό αισθητικό επίτευγμα σημαδεύει την καταγωγή
- νεογέννητη δημοκρατία
- φως του λόγου
- Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο
- να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή
- είναι η τέχνη πυξίδα

B3. α) επίτευγμα, δαμάσει, μετάβαση, πληρότητα, ουσιώδες: Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

ΛΥΣΗ

επίτευγμα= κατόρθωμα, επιτυχία

δαμάσει= τιθασεύσει, συγκρατήσει, ελέγξει, χαλιναγωγήσει

μετάβαση= μετακίνηση, πέρασμα

πληρότητα= ολότητα, αρτιότητα

ουσιώδες= ουσιαστικό, σημαντικό, βασικό, θεμελιώδες, κεφαλαιώδες

β) έλλογη, κοντά, συνοπτικό, φυσικής, αιχμαλωτίσει: Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

ΛΥΣΗ

έλλογη ≠ άλογη, παράλογη

κοντά ≠ μακριά

συνοπτικό ≠ αναλυτικό, διεξοδικό, εκτενές

φυσικής ≠ αφύσικης, τεχνητής

αιχμαλωτίσει ≠ (απ)ελευθερώσει, απεγκλωβίσει, αποδεσμεύσει.

B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος:

Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας (μονάδες 2).

Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

ΛΥΣΗ

Η σύνταξη είναι **ενεργητική** καθώς τονίζεται το υποκείμενο (ο τεχνίτης, η ελληνική τέχνη) του μεταβατικού ρήματος (διαγράφει, δάμασε, ανακαλύψει).

- Τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας διαγράφονται από τον τεχνίτη
- Το ζώο πριν ανακαλυφθεί ο τέλειος άνθρωπος δαμάστηκε από την ελληνική τέχνη.

Γ1. Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500-600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα, καθώς και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

Μονάδες 40

ΘΕΜΑ Γ

Ενδεικτικό διάγραμμα οργάνωσης του κειμένου

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Αγαπητοί συμπολίτες,

Πρόλογος

Στην εποχή μας, όπου κυριαρχεί η λογική της εμπορευματοποίησης όλων των μορφών της ανθρώπινης έκφρασης, δε θα μπορούσε η τέχνη να αποτελεί εξαίρεση. Αυτό το αντιλαμβανόμαστε από το γεγονός ότι κατακλυζόμαστε από υποβαθμισμένης αισθητικής έργα τέχνης που διαδίδουν μία μαζική κουλτούρα. Αποδέκτες αυτής της κακοποιημένης τέχνης είναι και οι νέοι που συχνά την επιλέγουν. Γι' αυτό καθίσταται επιτακτική ανάγκη η αποκατάσταση της επαφής τους με την ποιοτική τέχνη, της οποίας η προσφορά είναι ανεκτίμητη.

Κ. Μέρος

Θ.Π.1

Η τέχνη ωφελεί τους νέους πολύπλευρα.

- αισθητική καλλιέργεια → διαμόρφωση αισθητικού κριτηρίου, ώστε να διακρίνουν και να επιλέγουν την ποιοτική καλλιτεχνική δημιουργία και να απορρίπτουν την εμπορευματοποιημένη τέχνη
- παρακινεί τους νέους να εξωτερικεύσουν καλλιτεχνικές αναζητήσεις – κλίσεις – δεξιότητες και να εκφραστούν πρωτότυπα με το δικό τους έργο τέχνης
- μεταδίδει διαχρονικές και πανανθρώπινες αξίες και ιδανικά με αποτέλεσμα να εξυγενίζει, να εξανθρωπίζει και να ηθικοποιεί
- μέσω του μηνύματος του έργου τέχνης διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες, αφού η ποιοτική τέχνη προβληματίζει, ευαισθητοποιεί για ποικίλα προβλήματα του κόσμου μας καλλιεργώντας πολιτική και κοινωνική συνείδηση
- φέρνει σε επαφή τους νέους με την πολιτιστική τους κληρονομιά και παράδοση συντελώντας στη διαμόρφωση και ενδυνάμωση της εθνικής ταυτότητας, ώστε να αποφεύγεται ο εθνικός αποχαρκτηρισμός
- γνωρίζουν την παγκόσμια καλλιτεχνική έκφραση → καλλιεργείται πνεύμα ανοχής στο διαφορετικό και οικουμενική συνείδηση αφού η τέχνη ενώνει τους λαούς
- αποτελεί μέσο γνήσιας ψυχαγωγίας και γόνιμης αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου του, σε μία εποχή που επικρατούν νόθες μορφές ψυχαγωγίας, συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του

Θ.Π.2

Στην επαφή των νέων με την τέχνη καθοριστικό ρόλο θα διαδραματίσει η εκπαίδευση.

- αναβάθμιση της καλλιτεχνικής παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης σε **θεωρητικό** επίπεδο:
 - διεύρυνση των γνώσεων σχετικά με τη θεωρία και την ιστορία της τέχνης η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αξιοποίησης θεωρητικών μαθημάτων όπως η Λογοτεχνία, η Ιστορία, η Μουσική, η Θεατρολογία αλλά και η διαθεματική προσέγγιση γνωστικών αντικειμένων
 - αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών - οπτικοακουστικών μέσων που εξασφαλίζουν μία βιωματική προσέγγιση της καλλιτεχνικής δημιουργίας
- σε **πρακτικό** επίπεδο:
 - εκπαιδευτικές επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, θέατρα, κινηματογράφους... για μια πιο άμεση επαφή των νέων με το καλλιτεχνικό έργο
 - συγκρότηση ομάδων καλλιτεχνικής έκφρασης, όπως μουσικοί και θεατρικοί όμιλοι...
 - διοργάνωση εκδηλώσεων καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος όπως: ενημερωτικές προβολές, ομιλίες καλλιτεχνών, κριτικών τέχνης, αφιερώματα σε έργα σπουδαίων δημιουργών
 - εκπόνηση εργασιών από τους μαθητές που θα φιλοξενοούνται είτε σε σχολικά έντυπα είτε θα αναρτώνται στο διαδίκτυο
 - συνεργασία του σχολείου με άλλους φορείς όπως: τοπική αυτοδιοίκηση, πολιτιστικούς συλλόγους κλπ. με στόχο τη συμμετοχή των μαθητών σε καλλιτεχνικά δρώμενα, ώστε το σχολείο να είναι ανοιχτό στην κοινωνία και σε ζήτημα τέχνης

Επίλογος

Σε μια εποχή που πολλοί υποστηρίζουν ότι οι άνθρωποι βιώνουν την πολύμορφη αλλοτρίωση και ειδικά οι νέοι ασφυκτιούν σε ένα απάνθρωπο πλαίσιο ζωής η τέχνη μπορεί να αποτελέσει διέξοδο που να οδηγήσει στην ποιότητα ζωής. Γι' αυτό, χρέος ενός ανθρωποκεντρικού συστήματος εκπαίδευσης είναι η εξύψωση της αισθητικής αγωγής των νέων ώστε να διαπλάσει ολοκληρωμένες προσωπικότητες που θα διαθέτουν όλα εκείνα τα εφόδια που θα τους καταστήσουν δυναμικές, φωτεινές, υπεύθυνες οντότητες σε ένα κόσμο ρευστότητας και ανακατατάξεων όπως ο σημερινός.

Σας ευχαριστώ

ΑΕΙΟΛΟΓΗΣΗ

Παραγωγή λόγου και ασκήσεις σχετικά βατά για το μαθητή. Εξαίρεση αποτελεί το κείμενο της κ. Αρβελέρ που παρά το εκπληκτικό περιεχόμενό του ξεπερνά την αντιληπτικότητα του μέσου μαθητή. Λόγος πυκνός με έντονα τα στοιχεία του συμβολισμού, που για την κατανόηση άρα και πύκνωσή του απαιτεί σύνθετους συνειρμούς από τον μαθητή αναφορικά με τις σχέσεις των εννοιών τέχνη – λόγος, τέχνη – λόγος - δημοκρατία, τέχνη – λόγος – δημοκρατία –ελευθερία, κάτι που προϋποθέτει γνώση στοιχείων της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Ως εκ τούτου, η σύνθεση περίληψης αποτελεί και το δυσκολότερο κομμάτι της συγκεκριμένης γραπτής δοκιμασίας. Το περιεχόμενο της απάντησης τόσο για την παραγωγή λόγου όσο και για την άσκηση Β1 θα μπορούσε να αντληθεί από: Τεύχος 4^ο (β), σελ. 13-30, 61-63, 67, 75-78 και Τεύχος 2^ο, σελ. 130-136

